

حبیب خزایی فر آهنگساز موسیقی فیلم در گفت‌وگو با «ایران»
از اثر جدید خود «زخم کاری» می‌گوید:

شناسنامه فیلم است

ندا سیجانی
خبرنگار

حبیب خزایی فر از جمله آهنگسازانی است که توجه ویژه‌ای به کار جدی و حرفه‌ای دارد. برخی از آثار او عبارتند از: تیتراژ پایدانی برنامه «این شب‌ها»، آهنگسازی فیلم‌های سینمایی «لاتاری»، «جایی برای فرشته‌ها نیست»، «درخت گردو»، «ایستاده در غبار»، «مدیترانه» و سریال‌های «منوعه ۱»، «منوعه ۲» و... با این آهنگساز از تجربه‌اش در «زخم کاری» و نگاه به موسیقی در سینما به گفت‌وگو نشست‌ایم که در ادامه می‌خوانید:

■ **گفت‌وگو را با اثر جدید شما در شبکه نمایش خانگی شروع می‌کنیم، سریالی با عنوان «زخم کاری» که تجربه‌ای دیگر با محمدحسین مهدویان کارگردان این کار است؛ برای ساخت این سریال از چه المان و ایده‌هایی بهره برده‌اید؟**
ساخت موسیقی «زخم کاری» با خواندن یک رمان آغاز شد؛ درواقع زمانی که آقای مهدویان این همکاری را پیشنهاد کردند از من خواستند پیش از ساخت موسیقی این کار، رمانی را بخوانم یا عنوان «بیست زخم کاری» به نویسندگی محمود حسینی زاد و من با توجه به محتوا و داستان آن رمان و همچنین برداشتی که از آن داشتم و درکنار آن هدفی که مد نظر کارگردان بود، با آقای مهدویان به گفت‌وگو نشستیم و براین اساس اتودهای اولیه کارساخته شد. نکته دیگر اینکه «زخم کاری» اثری متفاوت با دیگر کارهای آقای مهدویان است و من نیز طی تجربه همکاری با این کارگردان تلاش کردم موسیقی متفاوت نسبت به کارهای قبلی‌ام سازم تا موسیقی و فیلم در یک مسیر حرکت کنند.

■ **با توجه به همکاری‌های متفاوت با آقای مهدویان از دیدگاه شما یک آهنگساز و یک کارگردان چگونه به یک زبان مشترک می‌رسند؟**
خوشبختانه شانس این را داشته‌ام که ساخت موسیقی اغلب کارهای آقای مهدویان را برعهده بگیرم از فیلم‌های کوتاه تا آثاری که بتازگی تولید کرده‌اند. البته ناگفته نماند جدا از این همکاری‌ها بین ما دوستی و رفاقت هم وجود دارد و قطعاً این ارتباط نزدیک موجب شده با سلیقه و ساختار کاری یکدیگر بیشتر آشنا شویم و براین اساس به حس مشترک یا زبان مشترک خواهیم رسید. درواقع همکاری طولانی و رفاقت ما را به هدف کاری مان نزدیک‌تر کرده است و کمتر پیش می‌آید درمورد موضوعی به‌مشکل بخوریم یا نظرات مان مغایر همدیگر باشد واگر حیثاً هم با چنین مسأله‌ای برخورد کنیم به شخصه به‌دلیل اعتمادی که به آقای مهدویان دارم سعی می‌کنم بر اثر این اعتماد کاری این اختلاف نظر‌ها را برطرف کنم.

■ **آیا سلیقه یک کارگردان می‌تواند بر ساخت هدفی که مدنظر یک آهنگساز است اثرگذار باشد یا بالعکس ایده‌های یک آهنگساز بر سلیقه کارگردان غالب است؟ در واقع تعامل بین آهنگسازو کارگردان وجود دارد؟**
بله قطعاً. درواقع آنچه موجب می‌شود عوامل هنری یک فیلم کار خود را به نحو احسن انجام بدهند پیشبرد هدف و ایده یک کارگردان است. از دیدگاه من، اگر در ساخت موسیقی یک فیلم موفقیتی حاصل می‌شود یا در دیگر بخش‌های یک فیلم، این نگاه برخاسته از ایده فکری و ویژگی کاری یک کارگردان است که توانسته آن را به نتیجه برساند. به‌عنوان مثال درهمین سریال «زخم کاری» که خوشبختانه مورد استقبال قرار گرفته اگر در همکاری با کارگردان دیگری شکل می‌گرفت این احتمال وجود داشت علاوه بر اینکه سطح کیفی کار پایین بیاید، چندان مورد اقبال عمومی هم قرار نگیرد به این علت که در تولید یک کاربزرگ هنری مانند یک اثرسینمایی یا یک سریال نیاز به همفکری و هم اندیشی است و درکنار آن انتقال درست مفهوم کار برای تولید

در زخم کاری این ایده در ذهنم شکل گرفت که از موسیقی‌های الکترونیک نزدیک به راک استفاده کنم تا فضای کار به‌طوری تغییر کند و این کار تجربه تازه‌ای برای من بود.

■ **علاوه بر ساخت موسیقی‌های الکترونیک یا اقوام، تجربه‌ای هم در ساخت موسیقی‌هایی با تم اجتماعی داشته‌اید مانند «ماجرای نیمروز» که خیلی خوب شنیده شد.**

به‌طور کلی من ایده‌هایم را از تصویر دریافت می‌کنم. اما در «ماجرای نیمروز» یا «ایستاده در غبار» چون به‌طورکلی خودم علاقه بسیاری به فضای موسیقایی دهه ۶۰ و ۵۰ دارم سعی کردم از فضای کاری آن دوران و سازبندی و لحنی که در موسیقی آن روزگار شنیده می‌شد استفاده کنم که فکر می‌کنم برای مردم هم نوستالژیک باشد و معمولاً مورد اقبال هم واقع شده است.

■ **در فیلم‌هایی که تم سیاسی دارد از چه المان‌هایی استفاده می‌کنید مانند «دین این فیلم جرم است»؟**
با توجه به اینکه فیلمنامه کار تم سیاسی دارد اما توجهی به این موضوعات ندارم و نگاهم بیشتر به فضا و حس و حال فیلم است.

■ **کمی هم درباره شبکه نمایش خانگی صحبت کنید، رسانه‌ای نوین که توانسته در دوران کرونا موفق عمل کند و مخاطبان حوزه فیلم و سریال را به خود جذب کرده است باتوجه به اینکه موسیقی هم همراه کار شنیده می‌شود از دیدگاه شما شبکه نمایش خانگی در بیشتر و بهتر شنیده شدن موسیقی آن هم در روزهای که فضای موسیقی تعطیل است چقدر اثرگذار بوده است؟**

پیش از این بیماری هم اغلب مردم جذب این رسانه بودند و فیلم‌ها را دنبال می‌کردند اما کرونا مزید بر علت شد و دسترسی آسان به فضای مجازی و نیمه تعطیل بودن فضاهای هنری و فرهنگی موجب شد مخاطبان بیشتری به شبکه نمایش خانگی جذب شدند و در مقابل توجه بیشتر به ساخت موسیقی سریال‌های شبکه نمایش خانگی موجب شد موسیقی هم درکنار فیلم بخوبی دیده و شنیده شود.

■ **ساخت موسیقی برای شبکه نمایش خانگی یا کارهایی که برای سینما یا تلویزیون تولید می‌شود چه تفاوتی دارد؟**
از نگاه من تفاوت محسوسی ندارند و به شخصه تا جایی که در توانم است تلاش می‌کنم موسیقی که می‌سازم به بهترین شکل باشد فرقی هم نمی‌کند تلویزیون باشد یا سینما یا شبکه نمایش خانگی. البته کاری که برای تلویزیون می‌سازم البته ناگفته نماند فضای ساخت موسیقی در رسانه ملی محدودیت‌هایی دارد که اجتناب‌ناپذیر است یا بحث بودجه و محدودیت زمانی که موجب شده کاری که برای تلویزیون می‌سازم چندان برایم لذتبخش نباشد.

■ **به‌طور کلی نگاه سینمای ایران به موسیقی فیلم چطور است؟**
به‌نظر من سینمای ایران در چند سال اخیر پیشرفت خوبی داشته، در نتیجه موسیقی فیلم‌ها هم از سطح کیفی بالاتری برخوردار شده‌اند. متأسفانه دربرخی موارد، بعضی تهیه‌کنندگان به موسیقی به‌عنوان یکی از عناصر اصلی در فیلم نگاه نمی‌کنند و این امر باعث پایین آمدن کیفیت موسیقی فیلم و در نهایت فیلم می‌شود.

■ **جهان بینی امروز آهنگسازان جوان چیست؟ در واقع تفاوت نگاه نسل جوان موسیقی ایران با نسل گذشته چه اتفاق مثبت یا منفی را رقم زده است؟**
دراین چند سال اخیر برخی از جوان‌هایی که به فضای موسیقی فیلم وارد شده‌اند نگاهشان جامع در موسیقی کردستان و فضاسازی با موسیقی است تا آنکه خود

اگر موسیقی در جای و جایگاه خود بدرستی قرار

نگیرد هر چقدر هم خوب و قدرتمند باشد در ذهن

مخاطب عمر کوتاهی خواهد داشت به این علت

که یک احساس دوگانگی ایجاد و موجب می‌شود

دریافت خوبی از کار نداشته باشد ولی اگر موسیقی

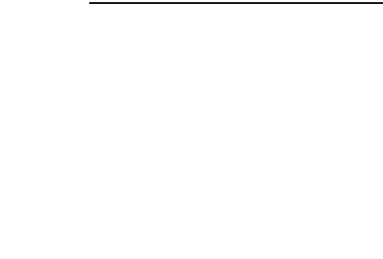
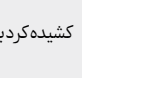
در جایگاه خود قرار بگیرد مانا و ماندگار خواهد بود

و به نوعی شناسنامه فیلم محسوب می‌شود

بیشتر به‌صورت افکتیو و الکترونیک خود را نمایان کند. علاقه شخصی من ساخت موسیقی در معنای تعریف شده آن است و اگر بخواهد با شرایط روز تغییر کند باید ایده‌های نو در جهت سازندگی کار باشد نه از بین بردن موسیقی.

معرفی موسیقی فیلم های خزایی فر

به روایت نت‌ها

مواردی هم عکس این قضیه رخ داده و فیلم در سطح بسیار بالاتری قرار گرفته و موسیقی نتوانسته خود را به جایگاه فیلم برساند.

■ **برگردیم به فعالیت‌های خود شما؛ در ساخت تیتراژ یک اثر سینمایی یا سریالی از حضور خواننده کمتر بهره می‌برید.**

البته من با خواننده‌های بسیاری کارکرده‌ام مانند فیلم «درخت گردو» یا صدای علیرضا قربانی یا «شاهرگ» یا صدای سالار عقیلی، اما انتخاب خواننده برای فیلم براساس نیاز شکل می‌گیرد در غیر این صورت لزومی نمی‌بینیم صدای خواننده هم شنیده شود. در واقع با توجه به فیلمنامه این ضرورت احساس می‌شود که دراین بخش کلام و شعر قرار بگیرد یا خیر؟ آیا این کلام در تخلیه احساس مخاطب تأثیرگذار خواهد بود؟

■ **انتخاب خواننده برچه اساس است؟ حضور یک خواننده مطرح یا قرار گرفتن صدایی که با فضای فیلم نزدیک باشد؟**

انتخاب خواننده اغلب سلیقه تهیه کننده یا کارگردان است و معمولاً ترجیح می‌دهند خواننده‌ای را انتخاب کنند که به شنیدن و دیده شدن کار کمک کند و این انتخاب اغلب حول خواننده‌های مطرح صورت می‌گیرد. البته ناگفته نماند بخشی از این انتخاب به توانایی بالای خواننده‌های مطرح هم بر می‌گردد که این پتانسیل در آنها وجود دارد و این انتخاب در تبلیغاتی که برای فیلم صورت گرفته موجب می‌شود کار حس و حال بهتری داشته باشد اما انتخاب خواننده‌هایی که کمتر شناخته شده هستند با ریسک بزرگی همراه خواهد بود به همین سبب اغلب تهیه کنندگان تن به چنین کاری نمی‌دهند. البته این نگاه برای خود من هم وجود دارد. به‌عنوان مثال در تیتراژ «شاهرگ» با صدای آقای سالار عقیلی موجب شد علاوه بر استقبال مخاطبان این خواننده، کار من نیز بهتر شنیده شود اما از خواننده‌ای که صدایش دراین سطح نیست نمی‌توان انتظار چنین بازخوردی داشت.

■ **تمرکز کاری شما فقط ساخت موسیقی فیلم است یا در زمینه آلبوم برای خواننده هم کار می‌کنید؟**
ترجمیم ساخت موسیقی فیلم است البته به ساخت آلبوم موسیقی هم علاقه‌مند هستم اما معمولاً پیشنهاد کمتری برای آلبوم داشته‌ام به همین دلیل نگاه جدی روی این موضوع ندارم. قرار است یک آلبوم موسیقی در همکاری با یکی از خواننده‌های خوب کشورمان تولید کنم که در آینده بیشتر توضیح خواهم داد.

■ **انتشار آلبوم موسیقی متن آثار سینمایی در دیده شدن کار چقدر اثرگذار است؟**
معمولاً چندان تأثیری در دیده شدن کار ندارد به این دلیل که بعد از اکران فیلم، موسیقی منتشر می‌شود و این کار برای مخاطباتی است که از موسیقی درکنار فیلم حس و حال خوبی دریافت کرده‌اند یا بیشتر بیان خاطراتی است که از فیلم به جای مانده است.

■ **آیا جمع‌آوری موسیقی فیلم ضرورت دارد؟**
بله، اما به شرط آنکه همزمان با اکران فیلم یا بعد آن صورت بگیرد و اتفاق خوبی خواهد بود به این علت که موسیقی به نوعی شناسنامه فیلم است و اگر بدرستی کار شود می‌تواند مستقل خود را معرفی کند و عرضه شود. البته تلاش من هم این است کار‌ها را همزمان با اکران منتشر کنم اما به‌دلیل مشغله کاری وقفه‌های بسیاری به‌وجود آمده است.

■ **کرونا چه صدماتی به صنعت موسیقی یا سینما وارد کرد؟**
باید بگویم تعطیلی بی در پی سالن‌های کنسرت یا سالن‌های سینما همچنین نیمه تعطیل بودن حوزه فرهنگ و هنر موجب شد به هنرمندان لطمه بسیاری وارد شود بخصوص در زمینه مالی که اغلب در نتنگا قرار گرفته‌اند و مشکلات بسیاری برایشان به‌وجود آمده است. در همین مدت زمان تولید آلبوم موسیقی تقریباً متوقف شده هم به‌دلیل بازار نابسامان موسیقی و هم نگرانی‌هایی که از جمع شدن نوازنده‌ها و آهنگسازان در یک فضای بسته وجود دارد و این امر آسب بسیاری وارد کرده است. البته در سینما هم این مشکلات وجود دارد.

■ **تعریف شما از یک موسیقی استاندارد برای فیلم چیست؟**

موسیقی که از نگاه یک آهنگساز برخاسته باشد و دارای تم بوده و نکته دیگر اینکه با ارکستر جمع‌آوری شود نه با امکانات تعریف شده درفضای کامپیوتر.

■ **موضوعی که مورد علاقه جوانان امروز است و شاید علت آن تسهیل و راحتی در کار باشد و شاید هم به‌دلیل کم هزینه بودن آن باشد که موجب شده برخی از کارگردانان این رویه کاری را انتخاب کنند.**
بله دقیقاً. و این موضوع اشاره دارد به سؤالی که درباره اهمیت سینمای ایران به موسیقی داشیت.البته در سینمای مستند این نگاه تغییر کرده است. حدوداً ۱۰ سال پیش تمرکزم ساخت موسیقی برای فیلم‌های مستند بود و البته توجه کمتری به موسیقی در این ژانر کاری داشتند بخصوص در جشنواره‌ها، ارزیابی برای موسیقی در نظرگرفته نمی‌شد و قرار دادن موسیقی بیشتر انتخابی بود. اما سال‌ها بعد که از فضای کاری در سینمای مستند فاصله گرفتم این امیدواری به وجود آمد که موسیقی هم در سینمای مستند بخوبی دیده شود و تهیه‌کنندگان نگاه ویژه‌ای داشتند مانند کارهایی در جشنواره سینما حقیقت یا جشنواره سینمای مستند و به این موضوع بها داده شده و حتی جوایزی هم برای آن در نظر گرفته شده است و این نگاه موجب ارتقای موسیقی در سینمای مستند شده است

اما در خصوص حوزه سینما به‌دلیل هزینه بر بودن، برخی از کارگردانان یا تهیه‌کنندگان هدف شان کم‌رنج نشان دادن موسیقی است و این آسیب بزرگی برای موسیقی خواهد بود و نباید به موسیقی تنها به‌عنوان یک تیتراژ آغازی یا پایانی کار توجه کرد بلکه باید به موسیقی به‌عنوان یک مقوله جدی درسینما نگریست و برای آن ارزش قائل شد تا موسیقی هم درسینما مسیر حرفه‌ای را دنبال کند.

■ **آیا ساخت موسیقی برای سینمای مستند هم متفاوت با حوزه سینما است؟**
باید بگویم همان‌طور که پیش‌تر اشاره کردم انتخاب من براساس درک و احساسی است که از فیلم دریافت می‌کنم مگر اینکه کارگردان دیدگاه دیگری داشته باشد براین اساس تفاوتی برای هیچ کدام قائل نیستم.

■ **آیا آهنگسازان ما استانداردهای لازم برای ساخت موسیقی فیلم را رعایت می‌کنند؟**
شاید ۹۰ درصد افرادی که در زمینه موسیقی فیلم فعال هستند یا عضو کانون آهنگسازان خانه سینما هستند کاملاً اصول کاری را رعایت می‌کنند و کارها به‌صورت آکادمیک پیش می‌رود.

■ **چقدر جنس فیلم با موسیقی که ساخته می‌شود قرابت و همخوانی دارد؟**

از دیدگاه من برخی از موسیقی فیلم‌ها یک سطح بالاتر از فیلم قرار گرفته و در زمینه موسیقی فیلم فعال هستند یا عضو کانون آهنگسازان خانه سینما هستند تقریباً متوقف شده هم به‌دلیل بازار نابسامان موسیقی و هم نگرانی‌هایی که از جمع شدن نوازنده‌ها و آهنگسازان در یک فضای بسته وجود دارد و این امر آسب بسیاری وارد کرده است. البته در سینما هم این مشکلات وجود دارد.

■ **کرونا چه صدماتی به صنعت موسیقی یا سینما وارد کرد؟**
باید بگویم تعطیلی بی در پی سالن‌های کنسرت یا سالن‌های سینما همچنین نیمه تعطیل بودن حوزه فرهنگ و هنر موجب شد به هنرمندان لطمه بسیاری وارد شود بخصوص در زمینه مالی که اغلب در نتنگا قرار گرفته‌اند و مشکلات بسیاری برایشان به‌وجود آمده است. در همین مدت زمان تولید آلبوم موسیقی تقریباً متوقف شده هم به‌دلیل بازار نابسامان موسیقی و هم نگرانی‌هایی که از جمع شدن نوازنده‌ها و آهنگسازان در یک فضای بسته وجود دارد و این امر آسب بسیاری وارد کرده است. البته در سینما هم این مشکلات وجود دارد.

■ **چقدر جنس فیلم با موسیقی که ساخته می‌شود قرابت و همخوانی دارد؟**
از دیدگاه من برخی از موسیقی فیلم‌ها یک سطح بالاتر از فیلم قرار گرفته و در

«درخت گردو» فیلمی ایرانی در ژانر درام. تراژدی به‌کارگردانی محمدحسین مهدویان و تهیه‌کنندگی سید مصطفی احمدی محصول سال ۱۳۹۸ سینمای ایران است. فیلمنامه این اثر توسط ابراهیم امینی و حسین حسنی نوشته شده‌است. ترانه این فیلم با شعر آرزو به‌بمانی و صدای علیرضا قربانی خوانده شده‌است و حبیب‌خزایی فر به‌عنوان آهنگساز و آرش کامکار به‌عنوان کمانچه‌نواز با این فیلم همکاری کرده‌اند. داستان این فیلم درسه مقطع زمانی سال‌های ۶۶، ۸۳ و ۹۵ روایت می‌شود و بر مبنای داستان واقعی تلخ و انسانی زندگی مرد رنج کشیده کرده‌نام‌فادر مولان‌پور و خانواده‌اش در فاجعه بمباران شیمیایی سردشت می‌باشد.